

BEROEPSBELANGEN

UIT DE OUDE DOOS VAN HET TANDHEELKUNDIG ONDERWIJS

Nu wij, in verband met de dit jaar te verwachten onderwijs-besprekingen er toe zijn overgegaan „Het Utrechtsche Rapport”, toegelicht door Dr. Dentz, te publiceeren (zie Jan.-nummer) wat belangstellenden in deze materie nog eens een kijk heeft gegund in de wordingsgeschiedenis onzer onderwijs-problemen, hebben wij ons ook eens gewend tot den Heer A. A. H. Hamer, den voorzitter der eerste „O. en E. commissie van het Ned. Tandheelk. Genootsch. en secretaris van de in 1906 benoemde Staatscommissie tot reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs, enz., welke commissie het gepubliceerde rapport opstelde. Wij laten den Heer Hamer hier aan 't woord en doen daarop met zijn toestemming volgen een laatste antwoord-nota van bovengenoemde commissie op een ministerieele missive.

R e d.

De Commissie „bestemd door het Ned. Tandheelkundig Genootschap om maatregelen te beramen tot uitbreiding van het tandheelkundig onderwijs in Nederland” werd door den voorzitter A. A. H. Hamer ingesteld op de 61ste vergadering van het N. T. G. op 7 Juli 1901, op voorstel van Dr. E. v. d. Hoeven en naar aanleiding van de openings-rede van den voorzitter gehouden op 14 Maart 1901. (Zie laatste alinea blz. 38 Handelingen van het N. T. G. 4e Serie afl. II).

Ze bestond uit de H.H. Th. Dentz, C. C. G. Becht, J. E. Grevers, C. v. d. Hoeven, A. A. H. Hamer.

Op de eerste vergadering van deze commissie ten huize van den Heer Grevers (10 Sept. 1901) werd op voorstel van Dr. Dentz de Heer Hamer tot voorzitter van deze commissie benoemd en Dr. C. v. d. Hoeven tot secretaris gekozen (blz. 132 Handelingen).

Op de 3de commissie-vergadering (2 Oct. 1901) komt het „Studie-plan-Hamer” in bespreking (Handelingen N. T. G. blz. 138). Dit studie-plan wordt met algemeene stemmen aangenomen, indien tevens het tandheelkundig examen bij de wet veranderd wordt. (Zie ontwerp Request blz. 201 en het adres aan Z. Exc. den M. v. B. Z. blz. 225).

Op de Alg. Vergadering van het N. T. G. op 6 Juli 1902 uiten „eenige leden hunne meening dat het nuttig zal zijn als de onderwijs-commissie nu en dan bijeenkomt, om er zorg voor te dragen, dat de zaken aangaande het onderwijs voortdurend behartigd worden.” (blz. 256 Handelingen).

Op de 65ste Genootschaps-vergadering 8 en 9 Nov. 1902 te Amsterdam gehouden, hield Leopold Frank een voordracht „Bespreking over het practisch tandheelkundig examen.” Hierin stelt hij voor (blz. 268):

„Het N. T. G. benoeme eene Commissie met de opdracht „tot samenstelling van een ontwerp, waarin de eischen voor „het praktisch tandheelkundig examen gedetailleerd en gede„finieerd beschreven worden, zoodat deze voldoen aan het „moderne begrip voor tandheelkunde in zooverre de wet dit „toelaat. Na goedkeuring en publicatie doer het Genootschap „worde het ontwerp der examen-commissie aangeboden, met „het verzoek hare eischen daarnaar te richten.”

Deze Commissie werd samengesteld uit de H.H. Hamer, Witthaus en Frank (blz. 279).

Eerst op de 66e Genootschaps-vergadering 11 Maart 1903 wordt besloten, dat de commissie in zake het examen-vraagstuk *permanent* zal zijn.

De voorzitter van het N. T. G., Dr. v. d. Hoeven, stelt nu voor de onderwijs-uitbreidings-commissie te dechargeeren en te ontbinden.

Daar echter in onderwijszaken ook nog een en ander te doen valt, wordt aan de examen-vraagstuk-commissie opgedragen óók de onderwijszaken te behartigen.

De commissieleden (Frank-Witthaus-Hamer) nemen deze uitbreiding van hun taak aan. (blz. 329).

Op de Genootschaps-vergadering van 21 Juni 1903 wordt een bestuursvoorstel, om twee leden aan de onderwijs-examen-vraagstuk-commissie toe te voegen, aangenomen en deze commissie versterkt met Dr. Becht en Dr. v. d. Hoeven. Van deze permanente commissie was Hamer voorzitter en Frank secretaris.

Dit is de wordingsgeschiedenis van de „permanente commissie voor het onderwijs- en examen-vraagstuk van het Ned. Tandh. Genootschap”, die volgens de meening van sommigen veel kwaad op haar geweten heeft, volgens anderen veel nut heeft gesticht, omdat ze het oor van de Regeering had.

Na de oprichting van de Ned. Maatschappij t. b. d. tandheelkunde is deze commissie in haar geheel overgegaan naar de M. t. b. d. T.

Deze commissie had dan ook meer succes van hare adviezen bij de Hooge Regeering dan de officieele Staats-commissie, waarvan Prof. H. Zwaardemaker voorzitter en A. A. H. Hamer secretaris was, bij wien ook nog steeds de officieele notulen en bescheiden berusten.

In één opzicht is het Utrechtsche rapport wellicht voor ons toch van belang geweest. Deze commissie had n.l. als Bijlage toegevoegd een concept-ontwerp van wet, houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid

van tandarts. In dat concept is de titel tandmeester vervangen door dien van tandarts.

In het ontwerp tot wijziging van wet, houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst en van de beoefening dier kunst, op 28 Febr. 1911 aan de leden der 2e Kamer verzonden, staat dan ook in art. 8: „voor tandmeester wordt gelezen tandarts”.

Zonder verzet en strijd is die titelverandering er echter niet gekomen.

Op 9 Mei 1911 werd namens het Hoofdbestuur der Ned. Maatschappij t. b. d. Geneeskunst een request verzonden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal waarin o.a. de meening werd verkondigd: „dat de tijd gekomen is te erkennen „dat het niet meer in het algemeen belang kan zijn de tand-„heelkunde als een afzonderlijk vak, bijna alleen technisch, „zonder noemenswaardige medische opleiding te behouden. „Zij zal opgenomen moeten worden in de reeks der speciaal „beoefende onderdeelen der geneeskunst.”

En: „Mocht evenwel onverhoopt de voorgestelde wetswijziging worden aangenomen dan acht het hoofdbestuur het „dringend noodig dat althans art. 1, waarin voorgesteld werd „in het opschrift en in den considerans van de wet van 25 „Dec. 1878 voor het woord: „tandmeester” te lezen het „woord „tandarts”, vervalt en dat in verband daarmee in de „voorgestelde artikelen II en III de naam „tandmeester” worde „hersteld.”

In de afdeelingen was er dan ook veel verzet tegen deze verandering, maar vooral door de verdediging van het 2e Kamerlid Prof. G. A. van Hamel, wiens belangstelling en hulp hiervoor door Hamer waren opgewekt en toegezegd, is de titelverandering er gekomen (T: v. T. XXVIII jaargang afl. 3 blz.).

Antwoord op missive betreffende
bevoegdheid van tandmeester van 27
Dec. 1907 No. 7021 afdeling BB.
met 4 Bijlagen.

Utrecht, 11 Maart 1908.

Excellentie,

De Commissie tot het voorbereiden van voorstellen tot wijziging der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van tandmeester en tot reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs aan de Rijks-Universiteit te Utrecht heeft de eer Uwe Excellentie in de eerste plaats dank te zeggen voor de gelegenheid, haar geschenken van de adviezen der Senaten der Rijks-Universiteiten en van de Universiteit te Amsterdam kennis te nemen.

Vervolgens maakt zij gaarne gebruik van het haar geschenken verlot enkele punten uit die bedenkingen te mogen refuteeren.

Op bl. 3 van het advies van den Senaat der Rijks-Universiteit te Groningen, al. 2, wordt de studieduur van den aanstaanden tandarts naar ons ontwerp op zes jaren geraamd. Tot deze veronderstelling hebben wij geen aanleiding gegeven:

Doch zelfs wanneer inderdaad zes jaren met de studie gemeoid waren, dan komt ons die studietijd toch nog niet te lang voor. Wij veroorloven ons, wat dit punt betreft, te verwijzen naar wat in het Rapport op bl. 3 al. 1 is aangevoerd:

„De overweging, dat in het stelsel der beide natuurkundige examina „(resp. propaedeutisch en candidaats in de medicijnen), de studietijd „te lang zou worden voor den aanstaanden tandarts, werd onder- „vangen door de opmerking, dat, stelt men den leeftijd waarop een „jongeling een gymnasium of een Hoogere Burgerschool met 5-jari- „gen cursus verlaat, gemiddeld op het 18e jaar, en den studietijd „daarna op vijf à zes jaren, hij reeds op 23- à 24-jarigen leeftijd „als tandarts zal kunnen optreden, een leeftijd, die eerder te jong dan „te oud kan worden geacht voor zelfstandige uitoefening der tand- „heelkundige praktijk.”

Bij de beoordeeling van den duur eener studie speelt overigens de maatschappelijke waarde, welke gehecht wordt aan het beroep, waartoe die studie moet leiden, een groote rol.

Door den Senaat der Groningsche Universiteit wordt deze vermoedelijk zeer veel lager dan die van het beroep van geneeskundige

gesteld, zoodat hem dienovereenkomstig een studietijd van 5 jaren te lang toeschijnt. De Senaat beroept zich in zijn advies op het hoofdartikel van Professor Burger in het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde. Doch Prof. Burger heeft in zijn artikel wel aange-toond, dat de opleiding tot tandarts na het arts-examen te langen tijd zou in beslag nemen en te hooge financiële opofferingen zou stellen (terwijl de technische oefeningen op te laten leeftijd zouden aanvan-gen), maar heeft niet vermeld, waarom de eisch van candidaat in de geneeskunde of candidaat-arts te veel verlangd zou zijn. Integendeel op bl. 14 van zijn artikel geeft hij het 2e natuurkundig examen resp. candidaats-examen in de geneeskunde nevens den anderen, door hem voorgestanen weg een plaats:

„Mocht evenwel zulk een regeling op gewichtige bezwaren afstui-
„ten, mocht men de candidaatslessen streng gesloten willen houden
„voor de a.s. tandmeesters, dan blijft er slechts over, hun de beide
„natuurkundige examens te laten afleggen”.

Waar de Groningsche Senaat (bl. 3 regel 10) spreekt van een veel-omvattend theoretisch tandheelkundig examen, nemen wij de vrijheid op te merken, dat voor den candidaat in de geneeskunde of candi-daat-arts het theoretisch tandheelkundig examen absoluut niet veel-omvattend te noemen is. Voor hem kan, als geheel nieuw, alleen gel-den de theorie der conservatieve en prothetische techniek, beide met technische demonstratiën. Een vlug student zou dat examen allicht binnen een half jaar kunnen afleggen.

Op bl. 3 regel 16 v. o. spreekt de Senaat van een „zeer breed uitge-„spreide of diepgaande algemeene medische studie”. Wat dit punt betreft maakt men zich van de eischen der moderne tandheelkunde een te bekrompen voorstelling. De orthodontie b.v. vordert, behalve eene nauwkeurige kennis van de anatomie van den schedel, zeer speciale kennis van den groei en de ontwikkeling van been in het algemeen. De studie daarva uit te rukken uit het geheele complex der voorbereidende wetenschappen komt ons onlogisch, ja onmogelijk voor.

In al. 6 van blz. 3, wordt verder de noodzakelijkheid betoogd van toch vooral op jeugdigen leeftijd met technische oefeningen te begin-nen. Ook wij zijn van deze noodzakelijkheid doordrongen, maar ver-schillen van den Groningschen Senaat alleen betreffende de wijze, waarop deze oefening moet verworven worden. De normale student der Geneeskunde met wien de toekomstige tandarts volgens ons leerplan gedurende de 3 eerste jaren zijner studie wordt gelijkgesteld,

besteedt ongeveer de helft van zijn academische uren aan technische oefeningen (microscopie, chemisch en fysisch practicum, anatomische oefeningen, fysiologisch-laboratorium-arbeid). Daarbij staat het uitvoeren van fijne bewegingen onder voortdurende contrôle van het oog onafgebroken op den voorgrond; veelzijdig voorbeeld van verschillende docenten, nauwgezette beoordeeling van den verrichten taak van verschillende kanten, maar steeds op wetenschappelijken grondslag, is daarbij gewaarborgd. Voor de vorming van het karakter, ook als technicus, is zulk eene leerschool van ontzaggelijk voordeel.

Niet op vaardigheid in eene bepaalde richting komt het aan, maar op degelijkheid en voorzichtigheid in vele richtingen. Op een breeden grondslag zal de latere specialist zich grondiger en zekerder ontwikkelen, dan wanneer hij zijne technische vorming in zoo beperkt mogelijken zin heeft gehad.

Het verschil tusschen de meening van den Senaat en de onze loopt dan ook in hoofdzaak over den aard der praktische oefeningen, die gedurende de eerste studiejaren moeten plaats hebben. De Senaat wil uitsluitende specialistische tandheelkundige oefening; — wij laboratorium-werk van allerlei aard. Het is eene vraag van paedagogie, die de Commissie ernstig onder de oogen heeft gezien en na ampele beraadslaging in den vroeger gerapporteerden zin heeft meenen te moeten beantwoorden.

Voorts zou de Commissie, naar aanleiding van wat de Groningsche Senaat zegt op bl. 3 al. 4, als zouden de tandheelkundige vereenigingen in ons land van den tandarts vooral een goed technicus willen maken, er op willen wijzen, dat het verlangen dier vereenigingen veeleer is: den tandarts tot een in de tandheelkunde in al hare onderdeelen geexamineerde goed practicus te vormen. Vandaar dat zij ook een examen wenschen in de z.g. tandheelkundige techniek.

De Groningsche Senaat meent (bl. 3 laatste regel), evenals „Prof. Burger en de meeste Nederlandsche tandheelkundigen”, dat de opleiding van den tandarts behoort te geschieden aan een speciale vakschool.

Een op zich zelf staande vakschool wordt geenszins „door de meeste Nederlandsche tandheelkundigen” en zeker niet door de onderwijscommissie uit het Ned. Tandh. Genootschap, die in ons midden vertegenwoordigd is, begeerd. Integendeel, het bijwonen der colleges en praktische oefeningen die voor het candidaats-examen gegeven worden, is voor het studie-plan van het Genootschap een conditio sine qua non.

„Voor de voorlezingen over anatomie, histologie, physiologie, physio-logische chemie, de microscopische oefeningen en de praktische „ontleedkunde in het eerste jaar, bovendien een college over alge-meene chirurgie in het laatste jaar kan (evt.: moet) gebruik ge-maakt worden van de over deze onderwerpen gegeven lessen van de hoogleraren der medische „faculteit”. (Studieplan Genootschap bl. 5. al. 1). Ook de Groningsche Senaat meent, dat van het onderwijs aan de Universiteit partij kan worden getrokken, doch laat in het midden op welke wijze dit kan geschieden (bl. 4. al. 1).

Hierin schuilt juist de moeilijkheid. Wanneer het mogelijk was den tijd van voorbereiding voor het 1ste natuurkundig examen aanmer-kelijk te bekorten, of wel dit examen geheel of gedeeltelijk achter-wege te laten, en de tandheekkundige studenten niettemin toegang te geven tot de colleges in anatomie, physiologie en algemeene pathologie, dan zou het vraagstuk opgelost zijn.

De Genootschaps-Commissie was van meening, dat het eindexamen H. B. S. een voldoende waarborg zou geven voor degelijke voorbe-reiding in de scheikunde en physica.

Ook Prof. Burger, wiens artikel over Tandheekkundige opleiding door de Groningsche Senaat wordt aangehaald, is de meening toe-gedaan, dat het bijwonen der colleges voor het 2e natuurk. examen noodzakelijk is.

„Ik voor mij (Prof. B. bl. 14 al. 1 en 2) zie voorts, uit een prak-tisch oogpunt van onderwijs, voor een goede tandheekkundige school „geens kans van bestaan, zonder hulp van de Universiteit. Met name „zullen anatomie en physiologie, vakken die eerste rangs onderwijs-„krachten en kostbaar materiaal en hulpmiddelen vereischen, aan een „vakschool met betrekkelijk klein getal leerlingen, nimmer tot hun „recht kunnen komen.”

De uitvoering van dit denkbeeld zonder inschakeling eener vooraf-gaande propaedeusis, ontmoet echter moeilijkheden die wij ons ver-oorloven naar aanleiding van het advies van den Senaat te Amster-dam ter sprake te brengen.

De Senaat der Universiteit van Amsterdam legt er den nadruk op, dat in het onderricht der aanstaande tandheekkundigen het praktisch gedeelte op den voorgrond behoort te staan en beroept zich daarbij op het programma van het Ned. Tandh. Genootschap, dat gedurende de eerste twee jaren de helft van den tijd voor praktische oefeningen in het laboratorium of op het phantoom bestemt. De Senaat schijnt

in het door hem overgelegd gedetailleerd advies van de Fac. van Geneeskunde desnietteenstaande niet zoo zeer gelijk de Groningsche Senaat, op een van de Universiteit geheel afgescheiden vakschool aan te sturen, maar wel op een gedeeltelijke universitaire opleiding met afzonderlijke colleges en afzonderlijke examens voor de aanstaande tandheelkundigen. Onze commissie wil geenszins ontkennen, dat ook op die wijze bevredigende uitkomsten verkregen zouden kunnen worden, zij zou er zelfs geen bezwaar in zien om in dit opzicht met het advies van de Faculteit van Geneeskunde te Amsterdam mee te gaan, wanneer zij de algeheele oplossing van de vakschool in de Universiteit niet nog beter achtte en wel op de volgende gronden:

De aanstaande tandheelkundigen naar het Amsterdamsche schema, moeten afzonderlijk onderwijs ontvangen, afgescheiden van de geneeskundige studenten. Zulk een gescheiden, als het ware 2e-rangsonderwijs, is onbevredigend voor menig een en het zelfvertrouwen in later leven moet daaronder lijden. Wij twijfelen niet of de volle ontplooiing der wetenschappelijke tandheekunde wordt hierdoor tegengehouden. En met een laag peil der wetenschappelijke tandheekunde in een land gaat gebrekkige praktische uitoefening hand in hand.

De faculteit te Amsterdam is het er evenals onze commissie om te doen, de opleiding der tandheelkundigen op een behoorlijk, aan de eischen des tijds beantwoordend peil te brengen en zij aanvaardde daarom zonder voorbehoud de exameneischen van het Nederl. Tandh. Genootschap. Het is echter niet voldoende een examen in te stellen, men moet ook den weg aanwijzen, waarlangs men tot de aflegging er van kan geraken. Nu is elk der Unversiteiten weliswaar in staat onderwijs in anatomie, physiologie en algemeene pathologie te verschaffen, maar de pas van Gymnasium en H. B. S. komende leerlingen zullen eenig voorbereidend onderwijs hebben te ontvangen, dat moet bestaan in:

- a. de biologische en physiko-chemische beginselen, waarmede men vertrouwd behoort te zijn, om met vrucht de colleges in anatomie en physiologie te kunnen volgen;
- b. eenig inzicht in de biologie der lagere organismen (bacteriën) voor zoover dit voor de algemeene pathologie noodig is;
- c. het elementaire gebruik van het microscoop.

Dit voorbereidend onderwijs kan zeker door tegenwoordige academische docenten worden gegeven en wij twijfelen niet, of zij zullen hiertoe bereid zijn, maar wij vreezen, dat dit *op den duur* niet zal

kunnen plaats hebben, tenzij het onderwijspersoneel met een specialen lector ten dienste der aanstaande tandheelkundigen wordt voorbereid.

Intusschen, zelfs voor het geval Uwe Exc. hiertoe mocht willen besluiten, blijven wij de voorkeur aan de in het vorig rapport voorgestane regeling geven, omdat daardoor nog daarenboven belangrijke voordeelen kunnen worden verkregen:

- 1e. geheel vrije keuze van Universiteit;
- 2e. gemeenschappelijke opleiding met de toekomstige artsen;
- 3e. volledige opname in het zoo vormende geestesleven eener Universiteit;
- 4e. bredere en fijnere technische oefening dan uitsluitend specialistisch werk kan verschaffen;
- 5e. verschuiving van het tijdstip eener bijzondere beroepskeuze naar 20- à 21-jarigen leeftijd.

terwijl ook in ons rapport op bl. 3 al. 4, 5, 6, 7 op dergelijke voordeelen is gewezen. Onder deze schatten wij niet het minst de aanvankelijk gemeenschappelijke opleiding met den toekomstigen geneeskundige.

In alle cultuurlanden van Europa en in de Vereenigde Staten van Amerika geldt de tandheelkunde voor een medisch vak. De practiseerende tandheelkundige werkt op den levenden mensch, grijpt in, in den toestand zijner organen, oefent invloed op zijne gezondheid, waarvan werkkracht en werklust afhangt. Zulk een technicus moet een opleiding hebben analoog aan die van den arts en, voor zoover dit uitvoerbaar is, in geestelijke wisselwerking met hem. Dan zal de geest der geneeskunde tot hem doordringen en de ernstige, humane zin, die niet door de techniek, maar wel door de beschouwing van den mensch wordt aangekweekt, hem eigen worden. De techniek geeft trouw en nauwkeurigheid tot karaktereigenschappen, vele geestelijke eigenschappen blijven haar uit den aard der zaak vreemd. Toch zijn deze van het allerhoogste gewicht, ook voor den tandarts. Wanneer men, gelijk de Senaat wenscht, de tandheelkunde tot de armere klassen der bevolking wil brengen — hetgeen wij geheel onderschrijven — zal men hieraan zeker niet in de allerlaatste plaats hebben te denken.

Ten slotte verzet de Amsterdamsche Senaat zich tegen ons voorstel tot omzetting van den titel van tandmeester in tandarts. Het is duidelijk, dat dit in beginsel met het toch in het Amsterdamsche doorschemerende vakschool-standpunt samenhangt. Wanneer de tandarts

een met den arts grootendeels gemeenschappelijke *theoretische* opleiding heeft genoten, ware het in hooge mate irrationeel hem den titel tandarts te onthouden. Hij onderscheidt zich dan immers slechts van den arts, doordat hij niet algemeen arts is, maar arts uitsluitend voor de tanden. Het publiek veronderstelt dit klaarblijkelijk reeds. Wij wenschen de opleiding in overeenstemming te brengen met de gerechtvaardigde eischen van hen, die behandeld moeten worden en niet omgekeerd de opleiding te wringen en te drukken opdat de oude titel tandmeester zou kunnen behouden blijven.

De Senaat stelt verder op bl. 4 van zijn advies eenige redactiewijzigingen voor, waarmede de Commissie zich gaarne vereenigt.

„Het komt der Faculteit wenschelijk voor, dat de tandarts zich bij „de uitoefening van zijn praktijk strikt beperkt tot ziekten der tanden „en van de tandkassen en van het tandvleesch, voor zooverre die „van ziekten der tanden afhankelijk zijn. Zij zou daarom gaarne in de „voorgestelde wijziging zien, dat van art. 8a, art. 9d en 9c der wet „van 25 Dec. 1878 en in de voorgestelde wijziging van art. 7 van de „wet van 24 Juni 1876 telkens in plaats van „tand- en mondziekten” „enz. werd gelezen: „ziekten van de tanden, van de tandkassen en „van het tandvleesch, voor zoo verre die afhankelijk zijn van ziekten „der tanden”, terwijl het in het laatst genoemde artikel gebruikte „woord „prothese” zou moeten worden vervangen door „tandprothese”.

De vier Senaatsadviezen gelieve Uwe Excellentie hiernevens aan te treffen.

w.g. H. ZWAARDEMAKER,

Voorzitter,

A. A. H. HAMER,

Secretaris.